

חמץ

1 בגמרא [פסחים ב.] אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. כבר פירשתי שהחמץ הוא היצר הרע כמו שפירש הרמב"ם שחמץ הוא מלשון גזילה מלשון אשרו חמוץ [ישעיה א, יז], ולכך חמץ מרמז על היצה"ר שמי שהולך בעצת היצה"ר הוא נגזל משרשו. ולכך צריך לבער החמץ בערב פסח ולעשות הכנה שיוכל להשרות עליו הקדושה הגדולה שמתגלה בליל פסח. שפסח, הוא מלשון פסוח ודלוג. כי בכל מועד הקדושה אינה באה לאדם בפעם אחת, רק צריך להמשיך עליו הקדושה בתפלות ערבית ושחרית ומנחה. אבל בפסח בא הקדושה לאדם בפעם אחת כלשון פסח כנ"ל. ולכן צריך הכנה, כי אף על פי שבא אור הבהיר אף על פי כן צריך כל אדם לטהר עצמו כדי שיוכל לקבל אור הבהיר. למשל, שהחמה אף על פי שהיא זורחת ביותר אף על פי כן צריכין החלונות להיות פתוחים, שאם יהיו סתומים לא תוכל החמה לזרוח להבית... המגיד מקו'ניץ, עבודת ישראל, שבת הגדול

2 ראשית כניסת האדם לעבודת ה' צריך להיות בחפזון כמו שמצינו בפסח מצרים שהיה נאכל בחפזון ולא פסח דורות. מפני שהתחלה לנתק עצמו מכל תאוות עולם הזה שהוא מקושר בהם צריך לשמור הרגע שמתעורר בו רצון ה' ולחפזו על אותו רגע למהר לצאת מהם אולי יוכל. ואחר כך שוב ילך במתינות ולאט כדן פסח דורות:

ר' צדוק הכהן מלובלין, צדקת הצדיק, אות א'

3 שבארתי מצות לא תעשה לא יראה לך חמץ, ודרשו בש"ס [פסחים ה ע"ב] שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של נכרי ושל הקדש. שאינו אזהרה, רק שדיברה תורה לפי דברת בני אדם, שאינו רואה חסרון לעצמו רק לאיש נכרי, או בקדושי עליון מתאמץ למצוא חסרון בהם. וז"ש לפי שידוע לפניו ית' מנהג בני אדם כי לא יראה לך חמץ, שלך אין אתה רואה, אבל חשקך ורצונך להיות רואה חמץ של אחרים, בפרט איש אחר הנקרא נכרי, ושל הקדש, למצוא בהם שמץ ודופי וכו' וק"ל:

ר' יעקב יוסף מפולנאה, תולדות יעקב יוסף, ויגש אות ד'

4 אלה השנים המסמנים לנו את חג הגאולה, חג הפסח, זמן חירותנו. ולדורות מה אנחנו למדים מאלה שני הנושאים הללו התלויים זה בזה? התשובה הנצחית היא, שתנאי הגאולה שנים המה: החירות העצמית, חירות הגוף מכל שיעבוד זר, מכל שיעבוד הכופה את צלם אלקים אשר באדם להיות משועבד לכל כח אשר הוא מוריד את ערכו, את תפארת גדולתו והדרת קדשו, והחירות הזאת אינה נקנית כי אם על ידי חירותה של הנשמה, חירות הרוח מכל מה שהוא מטה אותו ממסילתה הישרה והאיטנה היצוקה במהותו העצמית. אבל אלה שני סוגי החירות אינם באים, ואין האדם בתור אישיות פרטית ולא העם בתור קיבוץ שלם בעל רוח מיוחד זוכה להם, כי אם על ידי הביעור מכל גבולות כל דבר המעכב את חירותו, שזה חמצו השאור שבעיסה שהיזקו מצוי ביותר בעת אשר אור של גאולה מתנוצץ עליו. אז, בשעת המעבר, הכחות הנרדמים קמים לתחיה. גלי חיים סואנים בכח, ובזמן התסיסה מתעוררים גם הסיגים הנפשיים והגופניים יחד, עם השיא של כחות החיים הטובים. ואז המשמרת צריכה להיות גדולה, וחלוצי הגאולה, שהם הדור כולו שהוא זוכה כבר לראות בעיניו את ראשית הנצנים של צמיחת הגאולה חייבים להיות בתוכה המון מחשבות סברות, ציורים ולמודים, שהם גורמים לעקור ולכלות, לטמא ולהשחית כל פאר וכל עוז לישראל. האם לא מחנכים ומדריכים קמו בתוכנו שהם אוחזים בהגה החנוך וההנהגה, שהם מקריבים את בנינו למולך, לחבב עליהם את כל מחשבה זרה, את כל רעיון תפלה, רק בשביל הזכות שהוא נצר זר, ושהוא לא משדות ישראל, כי מגפן סדום ושדמות עמורה. מי הוביל אותנו עד תהום החושך של שנאת אחים לאחים, עד כדי חורבן וקעקוע של כל מה שעלה בחרף נפש ובעמל דורות למעלה מכח אנוש, אם לא היניקה הזרה מהחמץ ומהשאור של המערכה הרוחנית, אשר העלתה שרטון

בימי עלייתה של דרגת צמיחת גאולתנו. מי גרם לנו את כל העוון שלא נוכל להביט אל מרום, ולראות איך שצור ישראל מוליך אותנו על כנפי נשרים, להובילנו אל רוממותה של הגאולה. רק אם אנחנו מצדנו נתנער, להתרומם מכל השפלות של העבדות לכל מה שהוא זר, בין שהוא מתבטא בשפות זרות, בין שהוא בשפתנו אנו אם רק רוחו הוא זר וארסי לנו. בואו נא אחים אל הסדר כולנו, יודע לנו שהננו בני מלכים, ועם שהחירות היא גורלו הנצחי, לא עבד ישראל ולא יליד בית ולא יהי לבוז, מאז אשר נשא ברמה מיום חג חירותנו, את דגל החירות וביעור החמץ אשר יבואו כמים בקרבנו וכשמן בעצמותינו על ידי כח האיתנים של המפעל הקדוש והנאמן, בקיימנו את דבר ד' גואל ישראל מעולם ועד עולם, אשר צונו לשמור את המצות. שמרו את החירות ואת ביעור החמץ, והגאלו מהרה גאולה שלמה.

הרב קוק, מאמרי ראי'ה, חירות וביעור חמץ

חג החירות

1 "ואמרו [עירובין נד] חרות על הלוחות, חירות על הלוחות, רצה לומר החירות מתולדת הזמן ועניני המלכים למי שמקבל ועושה מה שנכתב על הלוחות"

רמב"ם, פירוש המשניות, מסכת אבות פרק ג'.

2 וכן הוא מני אז והלאה חג הפסח זמן חרותנו הוא גאולת הנפש ממאסר היצה"ר כמ"ש [תהלים סט, יט] "קרבה אל נפשי גאלה". וכל איש הנלבב יבין לאשורו כאשר ירצה להתקרב לעבודת הבורא ירגיש בעצמו כי הזמן גרמא להיות מסייע לכל הבא לטהר להמציא לנפשו פדות ורווחה. וז"ש בהגדה על גאולתנו ועל פדות נפשנו. לכן חג הפסח הוא הכנה לקבלת התורה.

תפארת שלמה על המועדים

3 (ב) וזה בחינת מילת עבדים, כי עקר העבדות בבחינת הזמן, כי תחת הזמן נאחז כל העמל וכעס ויגיעות וטרדות וטרדות של העולם הזה, שהם בחינת עבדות בבחינת כל ימיו כעס ומכאובות. כל ימיו דיקא, הינו תחת הזמן והימים בחינת מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש, כי עקר העמל והעבדות הוא תחת השמש והזמן וכל זה מחמת שטות וחסרון הדעת שמחמת זה נגדל הזמן אצלו ביותר כנ"ל עד שנדמה לו כאלו הזמן של ימי חייו ארכים וקבועים כאלו יתמהמה בזה העולם תמיד חס ושלוש, וחושב מחשבות בכל עת לעשות לו מעמד פרנסה ועשירות ולבנות לו בתים ובנינים וכלים וכו'. וטרוד בזה תמיד ומתיגע עצמו ביגיעות וטרדות גדולות ועבודות קשות כאלו היה עבד משעבד נמכר לאיזה אדון, כמו שאמרו במדרש על ענין זה של האדם שעשאו עבד מכוון לעצמו. ופרשו שם לשון שעבוד, שהאדם הוא עבד משעבד לעצמו שעובד את עצמו בעבודת פרך כאלו היה עבד נמכר וכל זה מחמת שטות וחסרון דעתו שנדמה לו כאלו הזמן גדול מאד ושוכח שאין שום זמן כלל והזמן רץ ופורח מאד בכל עת ובכל רגע בלי הפסק כלל. וכמו שכתוב, וימינו כצל עובר, לא כצלו של דקל ולא כצלו של כתל, אלא כצל עוף הפורח, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. ולא די שאינו זוכה לדעת אמתי לחזק אמונתו בבחינת בטול הזמן, אף גם עושה לעצמו קביעות גדול מהזמן הימים הפורחים מאד וחושב בכל יום ובכל עת מה יעשה למחר ולאחר זמן וכו' ומחמת זה נופל לעבדות גמור ומיגע ומטריח את עצמו ביגיעות ועבודות קשות בשביל עמל העולם הזה. וזהו בחינת שטו העם ולקטו בשטותא, כמו שאיתא בזהר הקדוש [בשלה סג] שמחמת שטות צריך להטריח עצמו בטרדות ועבודות גדולות, כי בודאי מי שיש לו דעת אמתי הוא מבין היטב שכל הזמן של העולם הזה הבל, כמו שאומרים, וימי חייו הבל לפניך. ובאמת אין שום זמן כלל ואפלו בדעתנו הפחותה שאין אנו יכולין להבין בחינת למעלה מהזמן, אבל על כל פנים זה אנו רואין גם בעינינו ובדעתנו שהזמן רץ ושט ופורח מאד בתכלית הבהלה והמהירות בלי שום קביעות כלל ובכל רגע האדם מת כנ"ל, על - כן בודאי מי שחס על עצמו ומסתכל על זה בעין האמת לאמתו בודאי לא יעשה לעצמו שום קביעות כלל

בעסקי העולם הזה ואינו חושב כלל מיום לחברו, כמו שכתוב, אל תצר צרת מחר וכו'. ואפלו מה שמכרח לעשות עסק בשביל פרנסה הוא עושה רק בדרך עראי ובהעברה בעלמא שלא בדרך קביעות כלל. וכמו שאמרו, עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי. ואינו מחליף חס ושלום, עולם עומד בעולם עובר. נמצא, שעקר העבדות הוא תחת הזמן כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, כי מי שעוסק בתורה זוכה להשלים דעתו וזוכה לבטל הזמן כפי שלמות דעתו ואזי יוצא מעבדות לחרות, כי עקר העבדות תחת הזמן כנ"ל ובשביל זה צריכין למול את העבדים כדי להכניע ולבטל תקף זהמת העבדות בשרשו, כי על - ידי מצות מילה מבטלין כסילות הדעת שמשם אחיזת הגדלת הזמן ששם עקר העבדות כנ"ל. ועל - כן נצטוינו למול את העבדים להכניע זהמת העבדות כדי שלא יתאחז בנו חס ושלום, מזהמת העבדות, כי באמת ישראל - עם קדוש הם הפך מעבדות דסטרא אחרא בבחינת כל ישראל בני מלכים הם, כי הם קבלו את התורה ששם עקר החרות, כמו שכתוב, חרות על הלחת אל תקרי חרות אלא 'חרות' כנ"ל, כי ישראל הם למעלה מהזמן בבחינת ישראל עלה במחשבה תחלה, שהם תחלה וקדם לכל הזמן של בריאת העולם ועקר העבדות הוא להעכו"ם שלא קבלו את התורה שהיא החרות והם משקעים בתאות והבלי עולם הזה שהם תחת הזמן ששם עקר העבדות כנ"ל, כי העכו"ם הם מסטרא דעשו, שנאמר בו, ואת אחיך תעבד כי הם מזהמת הנחש שהוא בחינת ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו, שזהו בחינת עצבות ויגיעות וטרדת הפרנסה, בחינת בעצבון תאכלנה בזעת אפיך תאכל לחם, שכל זה בחינת עבדות כנ"ל, אבל אנו בני ישראל צריכין לטהר עצמנו מזהמא זאת לבטל העבדות של טרדות העולם הזה שתחת הזמן ולקשר עצמנו אל התורה שהיא שלמות הדעת ששם החרות בחינת בטול הזמן כנ"ל, על - כן צריכין למול את העבדים כנ"ל...

(יד) עבדות הוא בחינת תחת הזמן, כי העבד בבחינת שנה ששם עקר הזמן כנ"ל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, עשרה קבין שנה ירדו לעולם תשעה נטלו עבדים וכו'. וזה בחינת אם כימי שכיר ימיו כעבד ישאף צל וכו' שמדמה ימי האדם לימי עבד ושכיר, כי עקר הזמן בבחינת עבדות כנ"ל. ועל - כן עבד חייב במצות שהאשה חיבת בהן, כי העבד בבחינת אשה ששם עקר אחיזת הזמן כנ"ל:

טו) וזה בחינת כסא של אליהו בשעת המילה, כי אליהו זכה בחייו לעלות לשמים, כי זכה לבטל הזמן בחייו. ועל - כן לא הצרך למות, כי מחמת זהמת הנחש מחטא אדם הראשון אי אפשר לכלל בשלמות בזה העולם בבחינת למעלה מהזמן. ועל - כן צריכין למות ואז כשיוצאין מהגוף והנשמה מזדככת הוא זוכה לעלות ולכלל לשם לבחינת למעלה מהזמן שזהו בחינת חיי העולם הבא כנ"ל, אבל אליהו זכה לשלמות הדעת בחייו עד שלא הצרך למות.

ר' נתן, ליקוטי הלכות, הלכות מילה ד'